

Maahanmuuttajien kohtaaminen työpaikalla

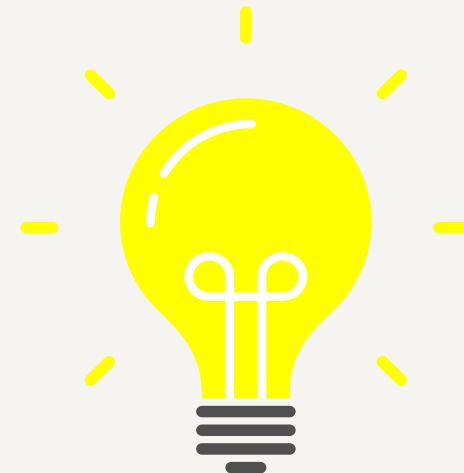
RIPSA HODJU, 16.1.2025

Mitä selkokieli on?

- Osa suomen kieltä ja monikielisyyttä (Dufva & Pietikäinen 2009)
- Monikielisyys = kyky vaihdella kieltä tai kielen variantteja (murteita, ammattislangia) tilanteen mukaan
- Kaikilla on päässään kielijärjestelmä, johon kuuluu yksi tai useampi kieli sekä niiden sisällä olevat variantit. Tärkeää on tietää, millaista kieltä tulee käyttää missäkin tilanteessa (García ja Kleyn 2016, 14)
- Selkokieli = mukautettu suomen kieli (≠ selkeä kieli = yleiskieltä)
- Selkokielessä sisältö, rakenne ja sanat on mukautettu, jotta kieltä olisi helpompi ymmärtää. Se on yleiskieltä helpompaa ja yksinkertaisempaa (Kehitysvammaliitto, Selkokeskus)

Tarve tulee kasvamaan:

- ✓ iäkkäiden määrän lisääntyminen (muistisairaudet, afasia)
- ✓ maahanmuuttajien määrän lisääntyminen
- ✓ heikkojen lukijoiden määrän lisääntyminen

Esimerkki tekstistä

➤ Yleiskieli (kapulakieli):

"Työntekijän saavutettua työnantajan vaatimat saavutukset jatkoilanteesta keskusteleminen voi tulla ajankohtaiseksi työntekijän niin halutessa."

➤ Selkokieli:

"Kun työntekijä on saavuttanut ne asiat, joita työnantaja vaatii, he voivat keskustella jatkosta."

➤ Selkokielessä joudutaan joskus luopumaan vivahde-eroista ja selkeyttämään myös sisältöä

Miten käyttää selkokieltä?

- ÄLÄ KÄYTÄ, jos voit välttää:
- Lauseenvastikkeita
 - "Tallennettuasi tiedoston..." → "Kun olet tallentanut tiedoston..."*
 - "Näimme hänen tekevän..." → "Näimme, että hän teki..."*
- Passiivia (kerro, kuka tekee)
 - "Liitteet lähetetään postissa." → "Lähetä liitteet postissa."*
 - "Työntekijä valitaan..." → "Me valitsemme työntekijän..."*
- Vaikeampia ja harvinaisempia sijamuotoja ja ilmauksia
 - "Lähetä hakemus liitteineen." → "Lähetä hakemus ja liitteet."*
 - "Palauta tehtävä 10.1. mennessä." → Viimeinen palautuspäivä on 10.1."*

Vältä näitä, jos on mahdollista:

- Harvinaisia tai liian abstrakteja/hienoja käsitteitä

Mitä luultavammin → Todennäköisesti

Mikäli → Jos

Muodostaa → Tehdä

Määritellä → Kertoa

Huolehtia → Muista ("Muista sammuttaa valot, kun lähdet.")

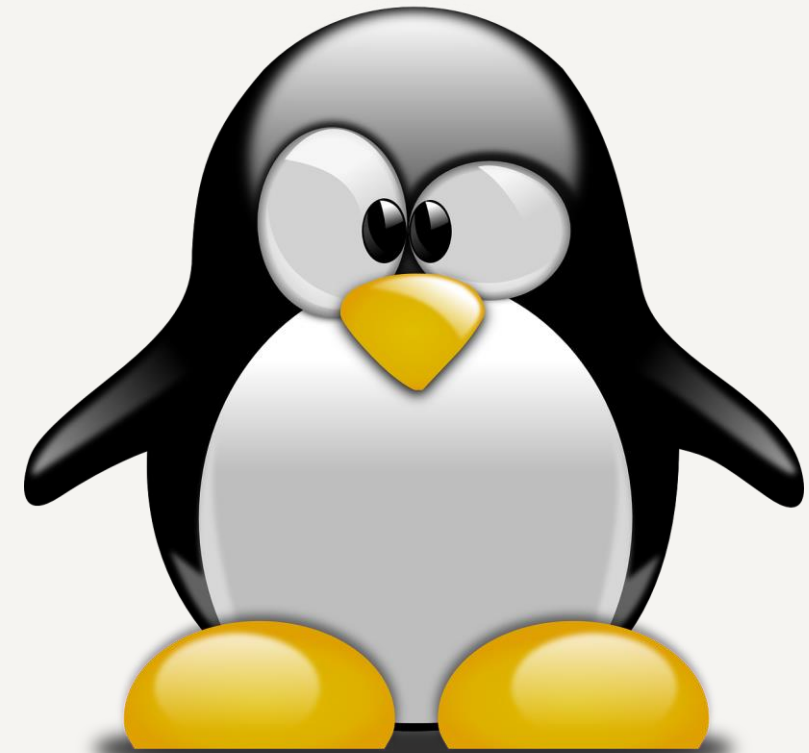
Hyödyntää → Käyttää

Järjestää → Organisoida

- Useita eri sanoja samasta asiasta

Ehto, edellytys, peruste → Kriteeri

Käytänne, menettelytapa, käytäntö → Tapa / rutiini

Vältä myös näitä, jos on mahdollista:

➤ Lyhenteitä ja kielikuvia

Vastaa viestin asap. → Vastaa viestiin nopeasti.

Se on helppoa kuin heinänteko / Helppo nakki → "Se on helppoa.

Olen pihalla siitä asiasta → En ymmärrä sitä asiaa.

➤ Liian murteellisia sanoja / puhekieltä

Semmosii → Sellaisia

Mimmoinen → Millainen

Tommonen → Tuollainen

➤ Turhia täytesanoja:

Se tiedosto löytyy sieltä sitten silleen → Se tiedosto löytyy sieltä

Mikäli alkaa tuntua sellaiselta surulliselta → Jos olet surullinen

Niinku voi sit tota noin lähteä → Sitten voi lähteä

Muita puhumiseen liittyviä vinkkejä

- Puhu sinnikkäästi suomea, älä vaihda liian matalalla kynnyksellä englantiin
- Vältä Google Kääntäjän ja muiden kääntäjien käyttöä.
Katso ja rohkaise katsomaan vain yksittäisiä sanoja
- Mutta älä myöskään ala puhua väärin (*"Minä hakea sinut"*)
- Erilaisen huumorintajun huomioiminen: suomalainen huumori voi olla kuivempaa ja mustempaa kuin muualla
- Ole kiinnostunut maahanmuuttajan asioista. Kysele!
- Keskustelun voi aloittaa helpoista teemoista: ruoka, musiikki, harrastukset, sää, perhe...

Lisää vinkkejä maahanmuuttajan kanssa puhumiseen

- Käytä selkeää yleiskieltä tai selkokieltä ainakin aluksi
- Murteita tai slangia voi lisäillä pikkuhiljaa, kunhan ymmärtäminen ei vaarannu
- Kysymyssanat ovat tärkeitä! Joskus voi hyödyntää myös nousevaa intonaatiota
→ Helpottaa maahanmuuttajaa ymmärtämään, että häneltä kysytään jotain
- Toista tärkeitä sanoja, käskyjä ja kehotuksia usein ja varmista ymmärtäminen
- Kirjaa tärkeimmät työtehtävät/niihin liittyvät sanat paperille ja anna maahanmuuttajataustaiselle työntekijälle
- Voit myös aluksi antaa valmiita fraaseja erilaisiin tilanteisiin
- Kuvittele itsesi vieraskieliseen työympäristöön ja tee niin kuin haluaisit itsellesi tehtävän

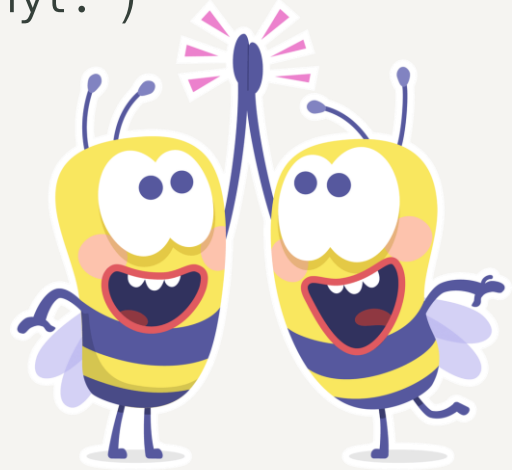
Kompastuskohtia

- Eli = kuulostaa venäjän kielen sanalta */ili/* = tai
 - Myös joissakin suomen murteissa
 - *"Haluatko kahvia eli teetä?"*
- Monissa kielissä on paljon samoja sanoja, joilla eri merkitys
 - *Piim, hallitus, linn, halb* (= *maito, home, kaupunki, huono / viro*)
 - *Rutina* (= *vähäpätöinen / ei arvostettu työtehtävä / venäjä, vrt. rutiini*)
 - *Sapiska, pumaska* (= *muistilappu, paperi / venäjä*)
 - *Sapuska* (= *vain pieni ruoka, alkupala / venäjä*)
- Tai-sana on monille vaikea ymmärtää
 - Voi johtua siitä, ettei kotimaassa koulussa tai työpaikalla ole annettu yhtä paljon vaihtoehtoja kuin Suomessa
 - Moni saattaa tehdä kaikki vaihtoehdot

Kulttuuriin liittyviä poimintoja

- Nyökkäileminen kohteliaisuudesta, ei aina ymmärtämisen merkinä
- Joissakin maissa nyökkääminen tarkoittaa "Ei"
- Varmista siis ymmärtäminen heti selityksen jälkeen ("Eli mitä sinä teet nyt?")
- Esihenkilöiden ja muiden auktoriteettiasemassa olevien suuri arvostus (kumartaminen, ei väitetä vastaan, jopa "varpaillaan" oleminen)
- Toisaalta hierarkia voi olla erilainen eri kulttuureissa
 - toimitusjohtajan pyytäminen Facebook-kaveriksi / synttärijuhlille
 - pomo on aina auktoriteetti vs. voi olla eri roolissa vapaa-ajalla
 - Monissa kulttuureissa vaatteet, käytös ja teitittely kertoo asemasta. Siksi Suomessa voi olla vaikeaa ymmärtää oikeaa toimintatapaa.

Lisää kulttuureihin liittyviä poimintoja

- Joissakin kulttuureissa miehet eivät saa kätellä naisia vaan sen sijaan kumartavat (työpaikan säännöt: kättely vaaditaan / sallitaan erilaiset tavat)
- Toisaalta taas koskettaminen on monissa kulttuureissa luonnollisempaa (poskisuudelmat, olkapäähän koskettamiset, halaamiset)
- Lahjojen antaminen, ruoan tuominen yms. korostuvat monissa kulttuureissa
→ voi olla epäkohteliasta olla ottamatta vastaan
- Tupakoimiseen liittyvät erilaiset toimintatavat (Perehdytys: työpaikan säännöt!)
- Hajusteiden käyttö / hajusteettomuus. Perehdytys!
- Myöhästyminen ja selittämättömät poissaolot. Perehdytys!
- Rukoileminen työajalla? Ei yleensä aiheuta ongelmia

Lähteet

- Dufva, H. & Pietikäinen, S. 2009. Moni-ilmeinen monikielisyys. *Puhe ja kieli* 29 (1), 1–14.
- García, O. & Kleyn, T. 2016. Translanguaging theory in education. Teoksessa O. García & T. Kleyn (toim.) *Translanguaging with multilingual students: learning from classroom moments*. New York: Routledge, 9–33.
- Kehitysvammaliitto
- Selkokeskus
- Edukon S2-tiimi

